

๑.๑๕ ตั้วเกลี้ยง

ชื่อท้องถิ่น	ตั้วหมาเห่า
ชื่ออื่นๆ	ขี้ตั้ว, ตั้วใบเลื่อม (เหนือ), ตั้วแดง (สุรินทร์), ตั้วหม่น
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cratoxylum cochinchinense</i> (Lour.) Blume
ชื่อพ้อง	-
ชื่อวงศ์	HYPERICACEAE
ชื่อสามัญ	Cratoxylum

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๑๕ จำนวนที่พบ ๑๙ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น ขนาดเล็กถึงใหญ่ ผลัดใบ สูงได้ถึง ๓๐ เมตร เปลือกเรียบ หรือแตกเป็นสะเก็ด สีเทาอมน้ำตาล เปลือกต้นด้านในสีเหลืองอ่อน ลำต้นเปลาตรง มีน้ำยางสีเหลืองแกมแดง มีหนามแหลมยาว แข็ง เป็นเนื้อไม้ ออกตามลำต้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่กลับ กว้าง ๒-๓.๕ เซนติเมตร ยาว ๔.๕ - ๑๐ เซนติเมตร ปลายแหลม พบบ้างที่หูหรือกลม โคนสอบหรือมน ขอบเรียบ แผ่นใบบางคล้ายกระดาษถึงกึ่งหนาคลายแผ่นหนัง เกลี้ยงทั้งสองด้าน ด้านล่างมักมีขน เส้นแขนงใบข้างละ ๑๐-๑๘ เส้น ปลายเชื่อม กันก่อนถึงขอบใบ ก้านใบยาว ๒-๔ มิลลิเมตร ดอก เป็นดอกเดี่ยว หรือออกเป็นกระจุก ๒-๕ ดอก ที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง ดอกสมบูรณ์เพศ ใบประดับขนาดเล็ก ร่วงง่าย ดอกมีกลิ่นหอม เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑-๑.๒ เซนติเมตร ก้านดอกยาว ประมาณ ๑ มิลลิเมตร กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ แยกเป็น ๒ วง วงนอก ๓ กลีบ ตรงกลางกลีบสีม่วงแดง ขอบสีเขียว ขนาดกลีบใหญ่กว่าวงในเล็กน้อย กลีบวงในมี ๒ กลีบ สีเขียว รูปไข่ หรือรูปไข่กลับ กว้าง ๔-๕ เซนติเมตร ยาว ๕-๗ เซนติเมตร กลีบดอก ๕ กลีบ แยกจากกัน สีส้ม หรือส้มแดง รูปไข่กลับ กว้าง ๓-๔ มิลลิเมตร ยาว ๖-๗ มิลลิเมตร ผิวกลีบเกลี้ยง มีเส้นสีม่วงแดง ถึงดำ ตามยาว เกสรเพศผู้จำนวนมาก เชื่อมติดกันเป็น ๓ กลุ่ม สลับกับกลุ่มเกสรเพศผู้ที่ไม่สมบูรณ์ ๓ อัน ลักษณะเป็นก้อน อวบน้ำ สีเหลือง ฝังอยู่ในเนื้อของกลีบเกลี้ยง มี ๓ ช่อง แต่ละช่องมีอวบน้ำจำนวนมาก ก้านเกสรเพศเมีย ๓ อัน แยกจากกัน ผล แบบผลแห้งแตก รูปวงรี แข็ง เกลี้ยงเป็นมัน กว้าง ๗-๘ มิลลิเมตร ยาว ๑๐-๑๒ มิลลิเมตร กลีบเลี้ยงติดทน หุ้ม ๒ ใน ๓ ของความยาวผล ผลแก่แตกตามรอยประสาน เป็น ๓ พู เมล็ด ๖-๘ เมล็ด ต่อช่อง เมล็ดมีปีกแบนและบางใส พบได้ในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ความสูงตั้งแต่ใกล้ระดับน้ำทะเล จนถึงประมาณ ๗๐๐ เมตร ออกดอกและเป็นผล ระหว่างเดือนมกราคมถึงสิงหาคม

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- อาหาร ใบอ่อนและยอดอ่อนมีรสเปรี้ยวค่อนข้างฝาด รับประทานเป็นผักสด

• สรรพคุณ

๑) ยาพื้นบ้านอีสาน ใช้ ต้นหรือราก ผสมลำต้นกำแพงเจ็ดชั้น ต้มน้ำดื่ม แก้กระษัยเส้น เป็นยาระบาย

๒) ตำรายาไทย เปลือกต้น ใช้รักษาอาการเสียดท้อง หรืออาการเกี่ยวกับลำไส้ น้ำยางจากเปลือกที่เปลี่ยนเป็นสีแดง ใช้รักษาโรคหิด

๓) ชาวมาเลเซีย ใช้ เปลือก และใบ ผสมกับน้ำมันมะพร้าวช่วยบำรุงผิว

• การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เปลือกต้น ใช้ทำสีย้อม ไม้ ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการก่อไฟ

ภาพที่ ๑๕ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ ตั้วเกลี้ยง

ลักษณะวิสัย

ลำต้น

ใบ

ดอก

ผล

แหล่งอ้างอิง : ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยเขตอีสานใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (๒๕๖๙). “ตั้วเกลี้ยง”. <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailPhargarden/๒๒๘>